БАСКИЈА, ИЗМЕЂУ ЕТНОРЕГИОНАЛИЗМА И ТЕРОРИЗМА

Златна нит самосвести

Баски су један од најстаријих народа Европе. Данас живе у седам провинција, од којих су четири у Шпанији, а три у Француској. Њихов језик, euskera, једини у том делу Европе не припада породици индоевропских. Према предању, тај језик на Пиринејско полуострво донео је Товел, Ноје унук. ЕУ је 2002. одбила захтев Баскијаца за самосталним чланством у Унији. Међутим, у марту ове године, баскијска национал-револуционарна организација ЕТА („Баскијска отаџбина и слобода”), након 47 година непрекидне борбе, објавила је да трајно одлаже оружје и одриче се милитантног деловања, што можда битно мења многе перспективе

Пише: Берислав Благојевић

Про-шло је тач-но 110 го-ди-на ка-ко је Са-би-но Ара-на у Го-и-ри ско-вао нео-ло-ги-зам „Euska-di" („скуп Ба-ски-ја-ца") да би њим на-звао се-дам ба-скиј-ских про-вин-ци-ја. Од тих се-дам, че-ти-ри се на-ла-зе у Шпа-ни-ји (Ala-va, Gu-i-pu-skoa, La Al-ta Na-va-ra, Bi-ska-ja) и три у Фран-цу-ској (Bas-se Na-va-re, La-bo-urd, So-u-le). Пре-ма ге-о-граф-ском по-ло-жа-ју, шпан-ске ба-скиј-ске про-вин-ци-је при-па-да-ју тзв. Атлант-ској Шпа-ни-ји, с тим што се Би-ска-ја и Ги-пу-скоа на-ла-зе у Ба-скиј-ском при-мор-ју, а На-ва-ра и Ала-ва у ње-го-вом за-ле-ђу. Ба-ски-ја је је-дан од најживописнијих ди-је-ло-ва Шпа-ни-је; об-у-хва-та пеј-за-же при-мор-ја, пла-ни-на и рав-ни-ца. Пла-ни-не су мо-жда и нај-зна-чај-ни-ји фак-тор ко-ји је ути-цао на жи-вот Ба-ски-ја-ца – пла-ни-не су их умно-го-ме за-шти-ти-ле од стра-них ути-ца-ја, очу-вав-ши та-ко ба-скиј-ску ет-но-кул-тур-ну спе-ци-фич-ност, али су исто-вре-ме-но пре-сје-кле ба-скиј-ску ет-ни-ју на шпан-ски дио, ју-жни, и фран-цу-ски дио, сје-вер-ни.

ОД ТО-ВЕ-ЛА ДО АРА-НЕ

Иако по-ри-је-кло Ба-ска још ни-је об-ја-шње-но (што се че-сто ко-ри-сти за по-ли-тич-ке ма-ни-пу-ла-ци-ју), до-са-да-шња ис-тра-жи-ва-ња о овом пи-та-њу има-ју за-јед-нич-ки за-кључ-чак: Ба-ски су је-дан од нај-ста-ри-јих на-ро-да Евро-пе, а њи-хо-ву спе-ци-фич-ност ис-ти-че је-зик – euskera, ко-ји је-ди-ни не при-па-да по-ро-ди-ци ин-до-е-вроп-ских је-зи-ка. По-сто-ји пре-да-ње да је ба-скиј-ски је-зик на Пи-ри-неј-ско по-лу-о-стр-во до-нио То-вел, Но-јев унук. Ме-ђу-тим, за бо-ље схва-та-ње са-вре-ме-ног на-ци-о-на-ли-зма и ет-но-ре-ги-о-на-ли-зма у Ба-ски-ји ни-је нео-п-ход-но пу-то-ва-ти у би-блиј-ско ври-је-ме, већ се у про-шлост тре-ба вра-ти-ти не-што ви-ше од јед-ног ви-је-ка. Ет-но-ре-ги-о-на-ли-зам се у Шпа-ни-ји по-ја-вио за ври-је-ме Пр-ве Ре-пу-бли-ке 1873. го-ди-не ис-ти-чу-ћи пи-та-ња ауто-но-ми-је, са-мо-у-пра-ве ре-ги-ја и де-цен-тра-ли-за-ци-је. Ли-је-ви ре-пу-бли-кан-ци, та-ко-зва-ни кан-то-на-ли-сти, су-прот-но мо-нар-хи-сти-ма, зах-ти-је-ва-ли су да цен-трал-на власт има са-мо не-знат-на овла-ште-ња и да се ре-кон-струк-ци-ја ко-рум-пи-ра-ног, по-ср-ну-лог дру-штва из-вр-ши пре-ма фор-му-ли „de aba-jo ar-ri-ba", то јест од-о-здо на ви-ше. Но, вој-ни удар ге-не-ра-ла Кам-по-са и по-нов-но про-гла-ше-ње мо-нар-хи-је на-крат-ко су угу-ши-ли стре-мље-ња ет-но-ре-ги-о-на-ли-ста. По-сљед-ње де-се-тље-ће XIX ви-је-ка ипак је озна-чи-ло крај јед-не тра-ди-ци-о-нал-не Шпа-ни-је: Она ко-нач-но пре-ста-је би-ти ко-ло-ни-јал-на си-ла, 1890. го-ди-не у Ба-ски-ји (у Бил-ба-оу) до-ла-зи до пр-вог ге-не-рал-ног штрај-ка у ко-ме рад-ни-ци од-но-се по-бје-ду, а 1895. го-ди-не Са-би-но

Ара-на, „отац” ба-скиј-ског на-ци-о-на-ли-зма, осни-ва БНП (Ба-скиј-ску на-ци-о-на-ли-стич-ку пар-ти-ју), од-но-сно PNV (Par-ti-do na-ci-o-na-list vas-co). До по-ја-ве Ара-ни-не на-ци-о-на-ли-стич-ке иде-о-ло-ги-је је-зик је био глав-на цр-та ба-скиј-ског иден-ти-те-та, али осни-ва-њем PNV-а и ши-ре-њем ара-ни-зма ства-ра-ју се усло-ви за фор-ми-ра-ње по-ли-тич-ког иден-ти-те-та и но-вог за-ма-ха ет-но-ре-ги-о-на-ли-зма. Ара-ни-зам је под-ра-зу-ми-је-вао да је-ди-но не-за-ви-сна др-жа-ва мо-же да обез-бје-ди очу-ва-ње по-себ-но-сти Ба-ски-ја-ца. Ме-ђу-тим, Ара-на је у сво-јој на-ци-о-на-ли-стич-кој иде-о-ло-ги-ји оти-шао мно-го да-ље од зах-ти-је-ва-ња не-за-ви-сно-сти. Ње-го-во по-и-ма-ње на-ци-је об-у-хва-та-ло је при-мор-ди-јал-но ста-ја-ли-ште ком-би-но-ва-но са по-ис-то-вје-ћи-ва-њем на-ци-је и ра-се, та-ко да „Не мо-же Баск би-ти онај ко то хо-ће, не-го са-мо онај ко *мо-ра* јер је од по-ро-ди-це на-сле-дио ра-сну оба-ве-зу да то бу-де.”
[1]

Об-ја-шња-ва-ју-ћи по-ве-за-ност Ба-ски-ја-ца са ба-скиј-ским те-ри-то-ри-ја-ма, Ара-на се, чи-ни се, осла-њао и на ста-во-ве Фри-дри-ха Ра-це-ла ко-ји је син-те-зу зе-мље и љу-ди ту-ма-чио иде-јом „Blut und Bo-den”, „крв и тло”. На кра-ју, Ара-на је по-тен-ци-рао „чи-сто-ту кр-ви и је-зи-ка” чи-ме је оне-мо-гу-ћио ин-те-гра-ци-ју ими-гра-на-та у ба-скиј-ско дру-штво. За-пра-во је оти-шао та-ко да-ле-ко да је из-ми-слио *euske-ra gar-bi-ja* (чист ба-скиј-ски је-зик) ко-ји ни-је био го-вор-ни је-зик, а ни је-зик кла-сич-не ба-скиј-ске књи-жев-но-сти XVI и XVII ви-је-ка на-ста-ле у да-на-шњим фран-цу-ским ба-скиј-ским про-вин-ци-ја-ма.

Без об-зи-ра на мно-ге по-гре-шке ко-је је ара-ни-зам са-др-жа-вао, ова иде-о-ло-ги-ја је омо-гу-ћи-ла да се Ба-ски пре-ко Ара-ни-ног PNV-а по-ли-тич-ким пу-тем из-бо-ре за сво-је ци-ље-ве. По-ли-тич-ка бор-ба Ба-ска је та-ко на-ста-вље-на и на-кон Ара-ни-не смр-ти. У по-ли-тич-ки не-ста-бил-ној Шпа-ни-ји, у ко-јој су се од 1902. до 1923. го-ди-не про-ми-је-ни-ле 33 вла-де, ет-но-ре-ги-о-нал-ним за-хтје-ви-ма Ба-ска се цен-трал-на власт у Ма-дри-ду је-два опи-ра-ла. На-кон сло-ма вој-не дик-та-ту-ре При-мо де Ри-ве-ре и фор-ми-ра-ња Дру-ге Ре-пу-бли-ке 1931. го-ди-не, ви-ше ни-је би-ло пре-пре-ка за сти-ца-ње ши-ро-ких ауто-но-ми-ја по-је-ди-них шпан-ских ре-ги-ја. Го-ди-не 1934. ауто-ном-на вла-да у Бар-се-ло-ни про-гла-ша-ва ка-та-лон-ску др-жа-ву у окви-ру шпан-ске фе-де-рал-не Ре-пу-бли-ке, док Ба-ски-ја сво-ју ауто-но-ми-ју сти-че 1936. го-ди-не. Исте го-ди-не, ме-ђу-тим, по-чи-ње гра-ђан-ски рат ко-ји ће убр-зо по-ни-шти-ти сва на-ци-о-нал-на и ет-но-ре-ги-о-нал-на стре-мље-ња Ба-ска.

ДУГЕ СЕНКЕ ФРАНКОВЕ ЕПОХЕ

Крај ра-та 1939. го-ди-не зна-чио је крај Дру-ге Ре-пу-бли-ке, али и ауто-ном-них вла-да Ба-ски-је и Ка-та-ло-ни-је ко-је су мо-ра-ле на-пу-сти-ти зе-мљу јер су би-ле на стра-ни по-ра-же-них. Фран-ци-ско Фран-ко Ба-ха-мон-де је, на-кон за-во-ђе-ња дик-та-ту-ре, од-мах за-по-чео об-ра-чун са ба-скиј-ским и дру-гим ет-но-ре-ги-о-нал-ним по-кре-ти-ма у Шпа-ни-ји. Уки-нуо је ауто-но-ми-ју Ба-ски-је, те из-вр-шио удар на кул-тур-ни иден-ти-тет Ба-ска за-бра-нив-ши упо-тре-бу ба-скиј-ског је-зи-ка у на-ста-ви, штам-пи, као и ис-ти-ца-ње би-ло ка-квих на-ци-о-нал-них сим-бо-ла. Фран-ки-зам је, као то-та-ли-тар-ни ре-жим, био оспо-ра-ван од стра-не зна-чај-ног ди-је-ла ста-нов-ни-штва Шпа-ни-је. Сна-жно је ути-цао ути-цао на по-ли-тич-ке при-ли-ке и на јав-но мње-ње и у ба-скиј-ским про-вин-ци-ја-ма. Дио на-ро-да и по-ли-ти-ча-ра је сма-трао да тре-ба на-ста-ви-ти бор-бу про-тив Фран-ка пу-тем по-ли-тич-ког ан-га-жма-на, штрај-ко-ва и де-мон-стра-ци-ја, док је дру-ги дио јав-но-сти сма-трао да је нео-п-ход-но за-по-че-ти од-луч-ни-ју ору-жа-ну бор-бу. Та-ко је на-кон два-де-сет го-ди-на Фран-ко-вог ре-жи-ма, тач-ни-је у љу-то 1959. го-ди-не, до-шло до фор-ми-ра-ња ЕТА-е (Euz-ka-di Ta Az-ka-ta-su-na – Ба-скиј-ска отаџ-би-на и сло-бо-да).

ЕТА је би-ла осно-ва-на као на-ци-о-нал-на, ре-во-лу-ци-о-нар-на и иле-гал-на ор-га-ни-за-ци-ја ко-ја је тре-ба-ло да се бо-ри за не-за-ви-сност Ба-ски-је.

Ме-ђу-тим, по-сто-ја-ли су и дру-ги про-бле-ми осим цен-трал-не ге-не-ра-ли-си-му-со-ве вла-сти про-тив ко-јих се ни-је мо-гла бо-ри-ти ни ЕТА. На-и-ме, иако је ара-ни-зам осла-био 1930-их, у вре-ме-ну ре-пре-си-је ко-је је усли-је-ди-ло ова је иде-о-ло-ги-ја по-но-во на-шла при-ста-ли-це ме-ђу ба-скиј-ским на-ци-о-на-ли-сти-ма, исти-на у ма-ње твр-до-кор-ном об-ли-ку. Сна-жна ин-ду-стри-ја-ли-за-ци-ја у Ба-ски-ји је по-вла-чи-ла за со-бом ма-се ими-гра-на-та ко-ји, пре-ма ара-ни-сти-ма, ква-ре „чи-сто-ту кр-ви и је-зи-ка” и раз-вод-ња-ва-ју ба-скиј-ски ет-нос. Све из-ра-же-ни-ја не-то-ле-ран-ци-ја пре-ма до-се-ље-ни-ци-ма, ксе-но-фо-би-ја и ет-но-цен-три-зам, до-дат-но су за-те-за-ли од-но-се са цен-трал-ном вла-шћу, али и ме-ђу са-мим Ба-ски-ма. Упр-кос сил-ним

уну-тра-шњим по-ли-тич-ким пре-ви-ра-њи-ма, Ба-ски и да-ље про-те-сту-ју про-тив Фран-ка – сту-ден-ти, рад-нич-ки син-ди-ка-ти, све-штен-ство, ин-те-ли-ген-ци-ја, сит-на бур-жо-а-зи-ја, на-ци-о-на-ли-сти, ко-му-ни-сти... Фран-ко је од-го-ва-рао уво-ђе-њем оп-сад-ног, ван-ред-ног ста-ња, па је у Би-ска-ји од 1956. до 1975. ван-ред-но ста-ње уво-ђе-но три пу-та. Још гла-сни-ја по-бу-на Ба-ска у Ги-пу-скои је на-тје-ра-ла Фран-ка да у овој про-вин-ци-ји пет пу-та уво-ди ван-ред-но ста-ње, ко-је је укуп-но тра-ја-ло 15 мје-се-ци.

Ова-ква си-ту-а-ци-ја је до-ве-ла до пр-вих са-бо-та-жа и ору-жа-них ак-ци-ја ЕТА-е у ју-лу 1961. го-ди-не. До 1970. око 5.000 ње-них сим-па-ти-зе-ра и чла-но-ва је ухап-ше-но, при-во-ђе-но, а мно-ги су из-бје-гли у Фран-цу-ску. Ба-скиј-ски све-ште-ни-ци ко-ји су би-ли про-тив дик-та-ту-ре, та-ко-ђе су би-ли про-га-ња-ни и на-зи-ва-ни „ко-му-ни-стич-ким по-по-ви-ма". Су-коб де-мон-стра-на-та ши-ром Шпа-ни-је са ре-жи-мом кул-ми-ни-ра у ври-је-ме та-ко-зва-ног про-це-са у Бур-го-су (де-цем-бар 1970), ка-да су де-ве-то-ри-ца при-пад-ни-ка ЕТА-е осу-ђе-ни на смрт. Фран-ци-ско Фран-ко је, под при-ти-ском опо-зи-ци-је, цр-кве и свјет-ске јав-но-сти мо-рао смрт-не ка-зне зе-ми-је-ни-ти вре-мен-ским.

При-пад-ни-ке ЕТА-е ни-су упла-ши-ла про-га-ња-ња и хап-ше-ња. На-про-тив, 1973. су из-вр-ши-ли нај-зна-чај-ни-ји атен-тат – уби-ли су Ка-ре-ра Блан-ка, пред-сјед-ни-ка вла-де и Фран-ко-вог на-сљед-ни-ка. Од та-да па до Фран-ко-ве смр-ти, Ба-ски-ја је би-ла под стал-ним же-сто-ким сти-ском ре-жи-ма. У апри-лу 1975. го-ди-не у Ба-ски-ји се уво-ди оп-сад-но ста-ње, а чак че-твр-ти-на ре-гу-лар-них шпан-ских по-ли-циј-ских сна-га је оку-пи-ра-ла ба-скиј-ске про-вин-ци-је. При-пад-ни-ци ЕТА-е и на-ци-о-на-ли-сти-стич-ких пар-ти-ја, со-ци-ја-ли-сти и ко-му-ни-сти, хап-ше-ни су и уби-ја-ни на нај-су-ро-ви-је на-чи-не. То је био зад-њи уда-рац јед-не дик-та-ту-ре и тмур-ни крај јед-не још тмур-ни-је ере. Фран-ци-ско Фран-ко Ба-ха-мон-де је умро 20. но-вем-бра 1975. го-ди-не, а власт је пре-у-зео принц Ху-ан Кар-лос ко-ји је за кра-ља про-гла-шен два да-на на-кон Фран-ко-ве смр-ти.

УСПОН ЕТ НО РЕ ГИ О НА ЛИ ЗМА

Ху-ан Кар-лос је од-мах по пре-у-зи-ма-њу вла-сти до-нио Де-крет о ле-га-ли-зо-ва-њу упо-тре-бе ре-ги-о-нал-них је-зи-ка. Овај до-ку-мент је омо-гу-ћио да око 12 ми-ли-о-на љу-ди пр-ви пу-та на-кон 1939. ко-ри-сти свој ма-тер-њи је-зик (ба-скиј-ски, ка-та-лон-ски, га-ље-шки, ва-лен-си-ја-но). Ме-ђу-тим, де-це-ни-ја-ма угње-та-ва-ном на-ро-ду ово ни-је би-ло до-вољ-но, па се зах-ти-је-ва-ју при-зна-ња јав-них сло-бо-да и по-ли-тич-ких пра-ва, оп-шта ам-не-сти-ја, сма-ње-ње ин-фла-ци-је и не-за-по-сле-но-сти, а ет-но-ре-ги-о-на-ли-сти све гла-сни-је тра-же ауто-но-ми-ју за Ба-ски-ју и Ка-та-ло-ни-ју. Са-мо 1976. го-ди-не у Шпа-ни-ји је би-ло око 37.000 штрај-ко-ва и де-мон-стра-ци-ја и би-ло је ја-сно да су еко-ном-ска, со-ци-јал-на и те-ри-то-ри-јал-на ре-кон-струк-ци-ја нео-п-ход-не.

У пр-вим го-ди-на-ма пост-фран-ки-зма до-ла-зи до из-ра-же-не по-ла-ри-за-ци-је ба-скиј-ског јав-ног мње-ња и по-ли-тич-ких пар-ти-ја о то-ме ка-ко у бу-дућ-но-сти во-ди-ти бор-бу за ет-но-кул-тур-ну сло-бо-ду и ре-ги-о-нал-ну ауто-но-ми-ју. Док су јед-ни би-ли за мир-ни-ју оп-ци-ју пред-во-ђе-ну PNV-ом, дру-ги су по-др-жа-ва-ли агре-сив-ни-ју ЕТА-у и ње-но по-ли-тич-ко кри-ло Her-ri Ba-ta-su-na (НВ – На-род-но је-дин-ство). Пр-ви су би-ли за ауто-но-ми-ју уну-тар Шпа-ни-је, а дру-ги ис-кљу-чи-во за не-за-ви-сност.

Но-ви та-лас ет-но-ре-ги-о-на-ли-зма је пре-вла-дао, што је по-ка-зао ре-фе-рен-дум за ста-тус ауто-но-ми-је. Од 60 од-сто иза-шлих би-ра-ча, 90 од-сто их је гла-са-ло за ауто-но-ми-ју. Ово је зна-чи-ло да Шпа-ни-ја по-ста-је де-цен-тра-ли-зо-ва-на др-жа-ва ко-ја ће се да-ље из-гра-ђи-ва-ти на осно-ва-ма на-ци-о-нал-ног и ре-ги-о-нал-ног плу-ра-ли-зма, али и по-раз се-па-ра-ти-стич-ке ко-а-ли-ци-је ЕТА-е и НВ. На-кон ре-фе-рен-ду-ма је ЕТА на-ја-ви-ла да-љу ору-жа-ну бор-бу за не-за-ви-сност, а у тој бор-би ће не-ри-јет-ко стра-да-ва-ти и са-ми Ба-ски, што ће до-ма-ћу и свјет-ску јав-ност окре-ну-ти про-тив ЕТА-е и ње-них те-ро-ри-стич-ких ак-ци-ја.

Ба-ски-ја 11. ја-ну-а-ра 1980. и фор-мал-но по-ста-је ауто-ном-на ре-ги-ја, а на из-бо-ри-ма за ре-ги-о-нал-ни пар-ла-мент убје-дљи-во по-бје-ђу-је PNV са око 40 од-сто осво-је-них гла-со-ва, ис-пред НВ са 16,5 од-сто, PS-OE (Со-ци-ја-ли-стич-ке пар-ти-је Ба-ски-је) са 14 од-сто и ЕЕ (Euska-di-sco Ez-ker-ra – Ба-скиј-ска ље-ви-ца) са око 10 од-сто осво-је-них гла-со-ва. У на-ред-них два-де-се-так го-ди-на од-нос по-ли-тич-ких сна-га у Ба-ски-ји ће оста-ти ви-ше ма-ње исти. PNV се учвр-стио на мје-сту нај-ја-че пар-ти-је (2001. пре-ко 40 од-сто би-рач-ког ти-је-ла), док се број при-ста-ли-ца НВ и ЕТА-е осјет-но сма-њу-је. Раз-лог за опа-да-ње по-пу-лар-но-сти ор-га-ни-за-ци-је ЕТА тре-ба тра-жи-ти у чи-ње-ни-ци да ве-ли-ка ве-ћи-на ста-нов-ни-штва сма-тра да је не-стан-ком фран-ки-зма пре-ста-ла по-тре-ба за ору-жа-ном бор-бом. Шта-ви-ше, ак-ци-је ЕТА-е су све че-шће сма-тра-не те-ро-ри-стич-ким, а ње-ни чла-но-ви те-ро-ри-сти-ма. Од-нос јав-ног мње-ња пре-ма те-ро-ри-сти-ма се дра-ма-тич-но

из-ми-је-нио из-ме-ђу 1979. и 1989. го-ди-не. Док је 1979. го-ди-не 17 од-сто ис-пи-та-ни-ка сма-тра-ло те-ро-ри-сте па-три-о-та-ма, тај про-це-нат је 1989. пао на све-га 5 од-сто. Са-мо 5 од-сто ис-пи-та-ни-ка је пр-во-бит-но сма-тра-ло да су те-ро-ри-сти кри-ми-нал-ци, да би де-сет го-ди-на ка-сни-је овај број по-рас-тао на 16 од-сто.

Пад по-пу-лар-но-сти ЕТА-е ни-ка-ко не зна-чи сла-бље-ње на-ци-о-на-ли-зма. Ет-но-ре-ги-о-на-ли-сти су за Ба-ски-ју из-во-је-ва-ли не-ко-ли-ко ва-жних би-та-ка у до-ме-ни-ма по-ре-ских олак-ши-ца, фи-нан-сиј-ске ауто-но-ми-је, ауто-но-ми-је по-ли-ци-је, и уоп-ште у по-гле-ду над-ле-жно-сти ре-ги-о-нал-них ин-сти-ту-ци-ја са-мо-у-пра-ве. Ово се од-ра-зи-ло и на про-цват кул-ту-ре и је-зи-ка као ве-о-ма бит-них од-ред-ни-ца ба-скиј-ског иден-ти-те-та. Док је 1981. го-ди-не 21,5 од-сто ста-нов-ни-штва го-во-ри-ло ба-скиј-ским је-зи-ком, тај про-це-нат је 1991. из-но-сио 26 од-сто. Ипак, и по-ред свих по-зи-тив-них трен-до-ва, Ба-ски-ја у овом пе-ри-о-ду и да-ље има до-ста про-бле-ма ко-ји се огле-да-ју у па-ду ин-ду-стриј-ске про-из-вод-ње, не-за-по-сле-но-сти, не-га-тив-ном ми-гра-ци-о-ном сал-ду и да-љем ет-нич-ком ми-је-ша-њу ста-нов-ни-штва. У пе-ри-о-ду 1981–1991. го-ди-не, из Ба-ски-је је еми-гри-ра-ло око 80.000 љу-ди ви-ше не-го што је у њу ими-гри-ра-ло, а пре-ма по-пи-су из 1991. го-ди-не ма-ње од 40 од-сто ста-нов-ни-ка су чи-ни-ли они чи-ји су ро-ди-те-љи Ба-ски.

НОВИ ПОЧЕТАК

Упр-кос ши-ро-кој ауто-но-ми-ји Ба-ски-је, чак 12 од-сто Ба-ска је 1996. сма-тра-ло Шпа-ни-ју ту-ђом др-жа-вом, а го-то-во тре-ћи-на су би-ли при-ста-ли-це пот-пу-не не-за-ви-сно-сти. Ме-ђу-тим, еви-дент-но је да све ви-ше ста-нов-ни-штва те-жи ка де-мо-крат-ским, устав-ним про-мје-на-ма, а не ра-ди-кал-ним и ми-ли-тант-ним ак-ци-ја-ма, што се, опет, од-ра-зи-ло и на по-ли-тич-ке пар-ти-је и из-бор-не ре-зул-та-те. Ова-кав тренд је нео-п-хо-дан за да-љи ди-ја-лог вла-сти у Ма-дри-ду са ре-ги-о-нал-ним по-ли-тич-ким пар-ти-ја-ма из Ба-ски-је.

Тре-ба ипак ис-та-ћи да се ба-скиј-ски на-ци-о-на-ли-сти не од-ри-чу у пот-пу-но-сти иде-је о не-за-ви-сно-сти. О то-ме свје-до-чи и при-је-длог Ху-а-на Хо-се Иба-ре-ће ко-ји је ис-пред PNV-а по-би-је-дио на ре-ги-о-нал-ним из-бо-ри-ма 1998. го-ди-не. На-и-ме, он је пред-ло-жио да у европ-ским окви-ри-ма Ба-ски-ја има сво-је-вр-сну са-мо-стал-ност и кон-фе-де-рал-ни од-нос са остат-ком Шпа-ни-је. Го-ди-не 2002. је ЕУ ипак од-ба-ци-ла мо-гућ-ност да Ба-ски-ја по-ста-не ње-на пу-но-прав-на чла-ни-ца. Ме-ђу-тим, пи-та-ње је ка-кву ће пре-го-ва-рач-ку по-зи-ци-ју има-ти Ба-ски у ди-ја-ло-гу са Ма-дри-дом (и/или Бри-се-лом) на-кон ви-је-сти ко-ја је об-и-шла сви-јет: ЕТА по-ла-же оруж-је!

На-кон 45 го-ди-на од пр-вих ору-жа-них ак-ци-ја, ЕТА је у мар-ту про-гла-си-ла трај-ни пре-кид ми-ли-тант-них ак-ци-ја, што је мо-жда до са-да нај-ве-ћа по-бје-да де-мо-кра-ти-је, умје-ре-ног на-ци-о-на-ли-зма и ет-но-ре-ги-о-на-ли-зма. Не-ма сум-ње да ова-ква од-лу-ка озна-ча-ва је-дан но-ви по-че-так и отва-ра-ње но-вих мо-гућ-но-сти и пер-спек-ти-ва за про-спе-ри-тет Ба-ски-је, Ба-ска и њи-хо-ве ет-но-кул-тур-не спе-ци-фич-но-сти. Овим се озна-ча-ва крај јед-ног об-ли-ка бор-бе, али и от-по-чи-ња-ње но-вог, јер Ба-ски су на-род ко-ји је на-у-чио да се бо-ри за сво-је ци-ље-ве и да оп-ста-је ви-је-ко-ви-ма у бор-ба-ма са цен-тра-ли-змом, уни-та-ри-змом, дик-та-то-ри-ма и кул-тур-ним тла-чи-те-љи-ма. **<**

(Јул-август 2006)

НА-ПО-МЕ-НА

[1] Кар-лос Мар-ти-нес Го-ри-а-ран: „Су-шти-на јед-не има-ги-нар-не отаџ-би-не”, у Ми-кел Асур-мен-ди /ур/: *Иден-ти-тет и на-си-ље*, Би-бли-о-те-ка XX век, Бе-о-град, стра-на 52.

ОДА-БРА-НА ЛИ-ТЕ-РА-ТУ-РА

M. Asur-men-di /ur/, *Iden-ti-tet i na-si-lje*, Bi-bli-o-te-ka XX vek, Be-o-grad, 2002.

Б. Бла-го-је-вић, *Ет-но-ре-ги-о-на-ли-зам у Евро-пи*, Гло-бус, Срп-ско ге-о-граф-ско дру-штво, Бе-о-град, 2005.

T. In-đić, *Sa-vre-me-na Špa-ni-ja*, No-lit, Be-o-grad, 1982.

S. New-man, *Et-hno-re-gi-o-nal Con-flict in De-moc-ra-ci-es*, Gre-en-wo-od Press, West-port, 1996.

N. Sa-mar-džić, *Isto-ri-ja Špa-ni-je*, Pla-to, Be-o-grad, 2003.

A. D. Smith, *Na-ci-o-nal-ni iden-ti-te-ti*, Bi-bli-o-te-ka XX vek, Be-o-grad, 1998.